

ኤዲኬሽን ፎር ሰዕተነብል ዲቪዥን መንት

ሞጁል ስድስት

የጨዋታ
PLAY

የቅድመ መደበኛ ትምህርት መምህራን
ስልጠና ሞጁል

ጥቅምት 2004 ዓ.ም
አዲስ አበባ

ኤጅኬሽን ፎር ሰዕተነብል ዲቨላፕመንት

የጨዋታ

PLAY

የቅድመ መደበኛ ትምህርት ቤት ሃላፊዎችና ሱፐርቫይዘሮች ስልጠና ሞጁል

አማካሪ:- ፍሮምሲስ የትምህርትና ስልጠና አ.ማ

አዘጋጅ:- ተስፋዬ በቀለ

ጥቅምት 2004 ዓ.ም

ምስጋና

ይህ ሞጁል የተዘጋጀው በፍሮምሲስ የትምህርትና ስልጠና አ.ማ እና በኢ.ዱ.ኤሽን ፎር ሰስተነብል ዲቨዥዥንት ትብብር ሲሆን ለዚህም ማህበሩ ለኢ.ዱ.ኤሽን ፎር ሰስተነብል ዲቨዥዥንት ክፍ ያለ ምስጋና ያቀርባል። በተለይም በፍሮምሲስ የትምህርትና ስልጠና አ.ማ ስር ሆነው በሞጁል ዝግጅትና በስልጠና በየሞያ ዘርፋቸው አስተዋፅኦ ያደረጉትን ባለሙያዎች ክልብ ያመሰግናል ።

በመጨረሻም የኢ.ዱ.ኤሽን ፎር ሰስተነብል ዲቨዥዥንት ሰራተኞች ለስልጠናው የሚያስፈልጉ ግብአቶችን በማስተካከል ስልጠናው የተሳካ እንዲሆን ላደረጉት አስተዋፅኦ ማህበሩ ምስጋናውን ያቀራባል።

ማጠቃለያ

ምስጋና iii

ማጠቃለያ iv

መግቢያ v

ክፍለ ትምህርት አንድ 1

የጨዋታ ጽንሰ ሃሳብ 1

1.1 የጨዋታ ጽንሰ ሃሳብ 1

1.2 የጨዋታ አመጣጥና ታሪካዊ ዕድገት 2

ክፍለ ትምህርት ሁለት 4

በቅድመ መደበኛ ትምህርት የዕድሜ ክልል የሚገኙ ህፃናት የዕድገት ባህርይ 4

ክፍለ ትምህርት ሶስት 6

በቅድመ መደበኛ ትምህርት የጨዋታ ሥርዓተ ትምህርት 6

ክፍለ ትምህርት አራት 8

የጨዋታ ምንነት፣ አስፈላጊነት፣ ጥቅምና ባህርይ፣ 8

4.1 የጨዋታ ምንነትና አስፈላጊነት 8

4.2 የጨዋታ ዕድገት ደረጃዎች 11

ክፍለ ትምህርት አምስት 13

የመጨዋቻ ምንነት፣ ጥቅምና አስፈላጊነት 13

5.1 የመጫወቻ ምንነት 13

5.2 የመጫወቻ ዓይነቶች 14

5.3 የመጫወቻ አመራረት፣ 14

5.4 የጨዋታ ዓይነቶችና አመዳደብ 16

5.5 የእንስቃሲያዊ ጨዋታ ጥንቃቄ 29

የመማሪያና ማጣቀሻ መጽሐፍት 35

መግቢያ

ለዘመናት ጨዋታ እንደ ቀልድና እንደ ጊዜ ማባከኛ ተደርጎ ይወሰድ ነበር፤ አሁን ባለንበት ዘመን በተደረጉ በርካታ ሳይንሳዊ ጥናቶች የተነሣ፤ ጨዋታ ለህፃናት ዕድገት ሊኖረው የሚችለው ጠቀሜታ እየታወቀ መጥቷል።

ጨዋታ ለቅድመ መደበኛ ትምህርት አስፈላጊና በዚህ ዕድገት ደረጃ የሚገኙ ህፃናት፣ ፍላጎታቸውን የሚያንፀባርቁበት የክንውን ዓይነት ነው። የህፃናትን ሁለንተናዊ ስብዕና ግንባታ መሠረት ለመጣልና ለመደበኛ የትምህርት ዝግጅት ብቁ ለማድረግ ጨዋታ የሚጫወተው ሚና በጣም ብዙ ነው። ጨዋታ የማጎበራዊ ህይወት መማሪያ ዋነኛ መሣሪያ መሆኑን ብዙ ምሁራን የገለጹት ሲሆን፤ ከዚህ በተጨማሪ ወላጆችም ልጆቻቸው፣ ግላዊና ማጎበራዊ ህይወታቸው ያማረ ይሆን ዘንድ በተቻለ መጠን በጨዋታ ዓለም ውስጥ ማለፍ እንዳለባቸው ግንዛቤ አቸው እየዳበረ መጥቷል። ስለዚህም በቅድመ መደበኛ የትምህርት ፕወርግራም ውስጥ ከተካተቱት አንደኛው ጨዋታ ነው። ይህ የማስተማሪያ ሞጁል በቅድመ መደበኛ ትምህርት ተቋማት ውስጥ የሚገኙ መምህራን፣ ቀድሞ ከነበራቸው የጨዋታ ትምህርት ዕውቀት ጋር ተደምሮ፣ የቅድመ መደበኛ ትምህርት ህፃናትን በአካል፣ በአእምሮ፣ በሰሜትና በማጎበራዊ ዘርፎች ዕድገት መሠረት በማድረግ፣ እንዴት ማስተማርና መንከባከብ እንደሚችሉ ግንዛቤ ያስጨብጣቸዋል። ለዚህም እንዲረዳቸው፣ በሞጁሉ ውስጥ በንፁህ ክፍሎች የተከፋፈሉ ልዩ፣ ልዩ ርዕሶች የተካተቱ ሲሆን፣ ርዕሶቹንም በዝርዝር ለመወያየትና ሃሳብ ለሃሳብ መለዋወጥ እንዲያስችል፣ በተለያዩ የማነሳሳት /provoking/ ወይም የመለማመጃ ጥያቄዎች ጋር የታገዙ በመሆናቸው፣ መምህራንን በቀላሉ እንዲረዱቸው ተደርገው የቀረቡ ናቸው።

የሞጁሉ ዓላማ:

ሠልጣኞች ይህን ሞጁል ካጠናቀቁ በኋላ:-

- የጨዋታን ምንነት፣ ጥቅምና አመራር ይገነዘባሉ
- የተለያዩ ጨዋታዎችን በዓይነትና በግባቸው በመለየት ለህፃናት ማቅረብ ይችላሉ፤
- የተለያዩ የህፃናት ጨዋታዎችን ፈጥረው በመጫወት ህፃናትን ማጫወት ይችላሉ፤
- ከአካባቢ በሚገኙ ቁሳቁሶች በመጠቀም መጫወቻዎችን መስራት ይችላሉ፤
- መጫወቻዎችን በጥንቃቄ መያዝና በአግባቡ መጠቀምን ይማራሉ

መልመጃ: 1

ሠልጣኞች ከዚህ በታች በቀረቡት ጥያቄች ላይ በቡድን ተከፋፍላችሁ ተወያዩ፤ ከዚያም የተወያዩትን ፍሬ ሃሳብ ከሞጁሉ ርዕሶች ጋር ምን ያህል ተዛማጅ እንደሆኑ ገምግማችሁ፤ በተጨማሪነት መሠረታዊ ሃሳቡን ለማዳበር ተጠቀሙት።

1. የጨዋታ፣ አመጣጡንና ዕድገቱን በዝርዝር ግለፅ?
2. በቅድመ መደበኛ ትምህርት ተቋማት ውስጥ የጨዋታ ሚና ምንድን ነው?
3. ጨዋታ ምንድን ነው? ለምን ይጠቅማል?
4. የጨዋታ ዓይነቶችን በዝርዝር ግለፅ?
5. መጫወቻ ምንድን ነው?

ክፍለ ትምህርት አንድ

የጨዋታ ጽንሰ ሃሳብ

የትምህርቱ ዓላማ:- ከዚህ ክፍለ ትምህርት በኋላ ሠልጣኞች

- ቀደም ሲል የነበሩ የጨዋታ አመለካከቶችን ምንነት ይገነዘባሉ
- የጨዋታ አመጣጥንና ዕድገቱን ይረዳሉ፤

መልመጃ 2 ሠልጣኞች አምስት አምስት አባላትን የያዙ ቡድኖችን መስርቱ፤ በየቡድኖችሁም ቀጥሎ የተመለከቱትን ጥያቄዎች መልስ ሠርታችሁ ስትጨርሱ በጋራ ተወያዩባቸው።

1. በ19ኛ ምዕተ ዓመት የነበሩ አመለካከቶች ጨዋታን እንዴት ይገልፁታል?
2. አሳዳጊ መምህራን አስልቺ ከሆነው የትምህርት አቀራረብ ተላቀው ህፃናትን እንዴት መርዳት ይጠበቅባቸዋል?
3. በሀገራችን በአሁኑ ወቅት ለጨዋታ የተሰጠው ትኩረት ምን ይመስላል?

1.1 የጨዋታ ጽንሰ ሃሳብ

ጨዋታ የሚለው ቃል ጽንሰ ሃሳብ፤ በሰው ልጅ ህይወት የየአለት እንቅስቃሴ የተለያየ ትርጉም የያዘ ነው። በሌሎች ብዙ ሀገሮች “ጨዋታ” የሚለው ቃል የተለያየ ጽንጻ ሃሳብ ይዞ ይገኛል። በእኛም ሀገር ቃሉን ለብዙ የተለያየ ነገር መግለጫም ሆኖ ጥቅም ላይ ይውላል። የክፉም ሆነ የበጎ ነገር መግለጫም በመሆን ያገለግላል። ለምሳሌ፡- ለበጎ ሲውል “አስቲ ናና/ነይና እንጫወታለን፤ ቁጭ በይ/በልና የሆዴን ላጫውትህ/ሽ። በክፉ፡- “እንደ ሰራህልኝ/ሽልኝ ሳልጫወትብህ/ብሽ አልቀርም፤ “ይህ ሥራ ተጫወተብኝ አይደለም”? ፤ ምን አይነት ጨዋታ ነው የምትጫወተው አያያዝህ ጉልበት ያስጨርሳል” ወዘተ...

ብዙውን ጊዜ የጨዋታን ጽንሰ ሃሳብ ከህጻናት አኳያ ስንመለከት፣ ከመዝናናት፣ ከመደሰት፣ ከመሰረቅ ጋር በተያያዘ ውጫዊ የሆነ ገጽታ ብቻ ሰጥተን እንመለከተዋለን። ሆኖም ከልማዳዊ አስተሳሰብ ራቅ ብለን ስንመለከተው የጨዋታ ተልዕኮ ለየት ያለ ሆኖ ይገኛል። ስለዚህ የጨዋታን ጽንሰ ሃሳብ በተገለጸበት አቅጣጫ ስንመለከተው የተለያዩ ሆኖ እናገኘዋለን።

1.2 የጨዋታ አመጣጥና ታሪካዊ ዕድገት

ጨዋታ በሰው ልጅ ዕድሜና ዘመን ሁሉ የሚከናወን የክንውን አይነት ነው። ጨዋታ ሰው ካለበት ዘመን ጀምሮ ያለ ነው። ጤናማ ዕድገት ያለው ህጻን የህይወቱ የመጀመሪያ ክንውን ጨዋታ ነው።

ቀደም ሲል የነበሩት አመለካከቶች የጨዋታን ምንነት ሲገልጹ “ጨዋታ በህፃንነት ዘመን ብቻ የሚከሰት፣ ከህጻኑ ፊደሎች ለማድረግ ዕድገት ጋር ለተወሰነ ጊዜ ተከስቶ የሚያቆም ተደርጎ ከመታየቱም በላይ ጨዋታ አላማም ሆነ ግብ የሌለው መሆኑንና፣ በዘፈቀደ፣ ሳይታሰብ በድንገት የሚከናወን፣ ግብታዊ ወይም በደመናናት /instinct/ የሆነ ድርጊት ነው። መንስኤውም ባዮሎጂካዊ መካኒዝም /Biological mechanism/ ነው። አካል በተፈጥሮ የሚያደርገው ክንውን ነው በማለት በዚህ አስተምሮ ታዋቂዎቹ፣ ስፔንሰርና፣ ኤፍሽለር ገልጸዋል። በነዚህም ሊቃውንት አባባል፣ ጨዋታ በከንቱ የሚባክን ጊዜና ጉልበት ወይም ኃይል፣ ለቁም ነገር መዋል የማይችል፣ ከንቱ ኪሳራ ሆኖ የሚቆጠር ነው፣ በማለት ተቀምጧል፣ ሌሎችም የዚህ ሃሳብ ደጋፊዎች በብዛት ነበሩ።

የጨዋታ ንድፈ ሃሳብ ልዩ ትኩረት ያገኘው በሩሲያዊው ሳይኮሎጂስት በቪግኖትስኪ ሲሆን የአሱንም ሃሳብ መነሻ በማድረግ “ረብንሽታይን”፣ የሳይኮሎጂ መርሆች /psychological principles/ በሚለው መጽሐፉ የጨዋታን ምንነት በግልጽ አቅርቧል።

በሌላም በኩል የምዕራብ አውሮፓ ሥነ-ማህበራዊ /Bio-social/ ንድፈ ሃሳብ አቅራቢዎች ስለጨዋታ ሲያብራሩ፣ “ጨዋታ” ማህበራዊ ክስተት ነው፣ “ጨዋታ በግንኙነት ወቅት ከውጫዊው አካባቢ በተንጸባረቀ የተገኘ ስሜት ልዩ ነገርን በመፍጠር የሚከናወን ድርጊት ነው። የውጫዊው ነገሮች ክስተት ነጸብራቅ ግፊቶች በህጻኑ ውስጥ የተከማቸ /የተካበተ/ ክልክል ሁኔታዎችን ማነሳሻዎች ናቸው። ከዚህም የተነሳ ታዛዥነትን፣ ቅንነትን፣ ለዲሲፕሊን ተገዥነትን ማስተማሪያና ማነቃቂያ ነው። ከዚህም በመነሳት ሥነ-ማህበራዊ ልምዶችን ማክበቻ ነው ይላሉ።

በርካታ የቀድሞ የሶቭየት ኅብረት የሥነ-ትምህርትና ሥነ-ልቦና ጠበብቶች ጨዋታን በተመለከተ አመርቂ የሆነ ሥራ ሰርተዋል። ለብዙዎች ጠቃሚ ሆኗል። በጨዋታ ላይም ጠለቅ ያለና ሰፊ ያለ ምርምር በማካሄድ ለጨዋታ ከፍተኛ ቦታ ሰጥተዋል። የእነዚህም ሊቃውንት አመለካከት ከፍ ብሎ ከተመለከት የላቀ ስፋትና ጥልቀት ያለው ሆኖ ተገኝቷል።

አሳዳጊ መምህራን፣ ህጻናት፣ አሰልጅ ከሆነ የትምህርት አቀራረብ ተላቀው ከፍተኛ ዝንባሌ በሚያሳዩበት ደስ ብሏቸው ተሳትፎ ለማድረግ በሚያስችለው፣ በሚማርካቸውና በሚስባቸው መንገድ ቀርበው በማጫወት፣ በሂደቱም አካባቢያቸውን እንዲገነዘቡ ፣ እንዲያውቁ በማድረግ፣ የአእምሮ፣ የአካል፣ የስሜትና የማህበራዊ ዕድገታቸው እንዲፋጠን መርዳት ይጠበቅባቸዋል። ስለዚህ ጨዋታ በህጻናት ሰብእና ግንባታ ጠቃሚ የሆኑ ባህሪያትን መሠረት ለማስያዝ /ለመጣል/ የሚረዳ ክንውን ነው ሲሉ አረጋግጠዋል።

በአሜሪካና በእንግሊዝ ሀገሮች፣ ህጻኑ በትምህርታዊ ጨዋታ /didactical games/ ችግርን መፍታት፣ ሃሳብን መግለጽ መቻል ይገባዋል የሚል ፍልስፍና ይከተላሉ። በቅድመ መደበኛ ትምህርት ተቋማትም፣ ጨዋታ የማስተማሪያ ዘዴ በመሆን ማገልገል አለበት የሚለው አመለካከትም በጣም ተስፋፍቷል።

አሁን በአለንበት ዘመን ጨዋታ በሥነ-ትምህርት፣ በሳይኮሎጂ፣ በፊዚዮሎጂና በህክምና፣ በሶሲዮሎጂ ወዘተ ባለሙያዎች የምርምርና ጥናት ሥራ ውስጥ ከፍተኛውን ቦታ ይዟል። ከተመራማሪዎቹም የምርምርና ጥናት አቅጣጫዎች በስፋት ያተኮረው በጨዋታ ምንነትና በህጻናት ዕድገት ላይ የሚጫወተውን ሚና በማስመልከት ነው። በሀገራችንም ያለውን ሁኔታ ስንመለከተው ጨዋታ ብዙ ትኩረት ያላገኘ የምርምር መስክ ያልተጠናከረበት ቢመስልም፣ ቀደም ሲል ከነበረው ሁኔታ ትንሽ ለውጥ የታየበት ነው። ለዚህም የቅድመ መደበኛ ትምህርት መርሃ ግብር እንዲታቀፍ መደረጉ ነው።

ክፍለ ትምህርት ሁለት

በቅድመ መደበኛ ትምህርት የዕድሜ ክልል የሚገኙ ህፃናት የዕድገት ባህርይ

የትምህርቱ ዓላማ:- ከዚህ ክፍለ ትምህርት በኋላ ሠልጣኞች

- የህፃናትን የዕድገት ባህርይን ለይተው ያውቃሉ፤
- የህፃናትን ፈጣን የሆነ የአካል ዕድገት በማጤን የራሳቸውን አስተዋጽኦ ያበረክታሉ
- ጨዋታ ሙሉ በሙሉ የህፃናትን ተሳትፎ የሚጠይቅ መሆኑን ይገነዘባሉ

መልመጃ 3 ሠልጣኞች ከዚህ በታች ከቀረቡት የህፃናት የዕድገት ባህርይ መገለጫዎች መሀከል ትክክል የሆኑትን ብቻ በየግላችሁ ከመዘገባችሁ በኋላ መልሶቻችሁን ከጓደኞቻችሁ ጋር ተወያዩ

- የአካል እንቅስቃሴን በቀላሉ የማከናወን ችሎታ አላቸው
- የአካል ቅርፃቸው ባልተስተካከለ አያያዝ በቀላሉ ይበላሻል፤
- ትልልቅ የሰውነት ጡንቻዎቻቸውን የመቆጣጠር ችሎታቸው ትናንሽ ጡንቻዎቻቸውን ከመቆጣጠር የተሸለ ነው፤
- ፈጣን የሆነ የአካል ዕድገት አላቸው?
- አጥንቶቻቸው አልጠነከሩም፤
- የጡንቻ ዕድገታቸው ተገቢውን ቦታ አልያዘም፤
- ጡንቻዎቻቸው እንደ እንቁላል አስኳል ናቸው፤
- የተነገራቸውን ፈጽሞ አይረሱም፤
- በሪትም ወይም በምት፣ እንቅስቃሴን አቀናጅተው መራመድ ያስቸግራቸዋል፤
- ነገሮችን ማመዘዝን ያዳግታቸዋል፤ በሚፈልጉት ላይ ወዲያውኑ ውሳኔ ይሰጣሉ፤

የህጻናት የዕድገት ባህሪያት ስንመለከት ምንጊዜም የህጻኑ ቀዳሚ ክንውን ከሆነው ከጨዋታ ጋር ያለውን ግንኙነት ማየት ተገቢ ነው። ጨዋታ ሙሉ በሙሉ የህጻናትን ተሳትፎ የሚጠይቅና ከህጻናት ፍላጎት ጋር የጠበቀ ግንኙነት ያለው በመሆኑ በሚባ የማሳደግ፣ የማስተማር ሥራን ለማከናወን መምህራን በቅድሚያ የህጻናትን የዕድገት ባህሪያት ጠንቅቀው ማወቅ ይገባቸዋል። ይኸውም ህጻናትን የሚስብ የተተለመውን ግብ የሚያስመታ ዕቅድ ለማውጣትም ሆነ ለማከናወን ጠቃሚ ስለሆነ ነው።

የህጻናት ዕድገት ከአጠላይ ስብዕና ዘርፎች አኳያ ከተለያዩ አቅጣጫዎች ከ4-6 አመት ለሆኑ ህጻናት ሊኖራቸው የሚችለውን ጠቅላል ባለ መልክ ቀርቧል።

- ✓ ፈጣን የሆነ የአካል እድገት ያሳያሉ፤
- ✓ አጥንቶቻቸው ያልጠነከሩና በቀላሉ ሊጎብጡ ወይም ሊዘረጉ የሚችሉ ናቸው።
- ✓ የጡንቻ ጥንካሬአቸው ገና ተገቢ ዕድገቱን ያልጨረሱ በመሆኑ እንደ እንቁላል አስኳል የሚመስል ነው።
- ✓ የተያዩ የአካል ክፍሎቻቸውም በተለያዩ ፍጥነት በማደግ ላይ ያሉ ናቸው።
- ✓ ነገሮችን ማመዛዘን ያዳግታቸዋል፤ በሚፈልጉት ላይ ወዲያውኑ ውሳኔ ይሰጣሉ።
- ✓ አማራጮችን መጠቀም ያዳግታቸዋል።
- ✓ አንድን ነገር በራሳቸው መንገድ፣ በመሠላቸው መሥራት ይወዳሉ፤

በዚህም ከአዋቂዎች ማረጋገጫና፣ መደገፍን ይፈልጋሉ። ከዚህ በላይ በመጠኑ የተዘረዘሩት የህጻናት የዕድገት ባህሪያት በመሆናቸው፣ የቅድመ መደበኛ ትምህርት አሳዳጊ መምህራን እነዚህን በህጻናት ውስጥ የሚታዩ ጅምር ነገሮች ለማጎልበትና በትክክለኛ አቅጣጫ መርቶ ተፈላጊው ዕድገት ደረጃ ማድረስ የሚጠበቅ ተግባር ነው።

ክፍለ ትምህርት ሶስት

በቅድመ መደበኛ ትምህርት የጨዋታ ሥርዓተ ትምህርት

የትምህርቱ ዓላማ:- ከዚህ ክፍለ ትምህርት በኋላ ሠልጣኞች

- ጨዋታ፣ በቅድመ-መደበኛ ትምህርት ሥርዓተ ትምህርት ያለውን ድርሻ ያውቃሉ፤
- ጨዋታ የህፃናትን ሁለንተናዊ ስብዕና መጣያነቱንና ለመደበኛ ትምህርት ቤት ለማዘጋጀት ጠቃሚ መሆኑን ይገነዘባሉ፤
- በቅድመ- መደበኛ ትምህርት ሥርዓተ ትምህርት ውስጥ ሶስቱን የክንውን ዓይነቶችን ለይተው ይረዳ፤

መልመጃ 4: ሠልጣኞች ቀጥሎ የተመለከቱትን ጥያቄዎች በየቡድኑ በመወያየት ማዘጋጀትና በመጨረሻም የየቡድኑ ፀሀፊዎች ሪፖርት እንዲያቀርቡ ሆኖ በጋራ ውይይት ሃሳቦችን አዳብሩ።

1. የቅድመ መደበኛ ትምህርት ሥርዓተ ትምህርት ያቀፋቸው ሶስቱ ዋና ዋና ተግባራት እነ ማን ናቸው?
2. ጨዋታ፣ በቅድመ መደበኛ ትምህርት ሥርዓተ ትምህርት ውስጥ ያለውን ድርሻ በአጭሩ ዘርዝሩ?
3. በቅድመ መደበኛ ትምህርት ሥርዓተ ትምህርት አኳያም ሆነ ከህፃናት የቀን ውሎ አንፃር የጨዋታ ሚና ሲመዘን ምን ያህል ነው?

ቀደም ብለው በታዩት የትምህርት ክፍሎች እንደተመለከተው፣ ጨዋታን ከልጅነት ዕድሜ ጋር ነጣጥሎ ማየት አስቸጋሪ ነው። የልጅነት ጊዜ መገለጫነቱ ብቻ ሳይሆን፣ በውስጡ ከያዛቸው ቁምነገሮች አኳያ ጨዋታ የህፃናትን ሁለንተናዊ ስብዕና መሠረት መጣያነቱ፣ ለመደበኛ ትምህርት ቤት ለማዘጋጀት፣ የማሳደግና ማስተማር ሥራ ማስፈጸሚያነቱ፣ ህፃናት አካባቢያቸውን የሚተዋወቁበትና፣ ለህይወት የሚዘጋጁበት፣ መሻታቸውንና ምኞታቸውን የሚገልጹበት፣ ወዘተ ... በመሆኑ የቅድመ መደበኛ ትምህርት ሥርዓተ ትምህርት ከፍተኛ ቦታ ተሰጥቶታል።

ሥርዓተ ትምህርቱም የቅድመ መደበኛ ትምህርት ዋና ዋና ተግባራት የሚባሉትን ሶስት ክንውኖች የያዘ ነው። ሥርዓተ ትምህርቱንም መተግበር የመምህራንና የትምህርት ባለሙያዎች ተግባር ነው።

ሥርዓተ ትምህርቱ በትክክል ሥራ ላይ ዋለ ማለት ደግሞ ህጻናት ለዕድገት ደረጃቸው ማግኘት የሚገባቸውን ግንዛቤ ጨብጠዋል ማለት ነው።

ክፍለ ትምህርት አራት

የጨዋታ ምንነት፣ አስፈላጊነት፣ ጥቅምና ባህርይ፣

የትምህርቱ ዓላማ:- ከዚህ ክፍለ ትምህርት በኋላ ሠልጣኞች

- የጨዋታን አስፈላጊነት ተረድተው በሥራ ላይ ማዋል ይችላሉ።
- የጨዋታን ክፍሎች ባህርያትና ትርጉም ለይተው ያውቃሉ፤
- የጨዋታን ዕድገት ደረጃ ለማፋጠን የሚያስችሉ ምክንያቶችን ምንነት ይገነዘባሉ፤

መልመጃ፡ 5 ሠልጣኞች የሚከተሉትን ጥያቄዎች አንብባችሁ መልሶቻችሁን በግል ደብተራችሁ ላይ ዓፍና በቀረቡት የጥያቄዎች መልስ ከጓደኞቻችሁ ጋር ተወያዩና አዳብሯችኛል።

1. በቅድመ መደበኛ ትምህርት ዕድሜና ክልል ለሚገኙ ህፃናት ጨዋታ ለምን አስፈላጊ? አራት መሠረታዊ ምክንያቶችን ግለፁ?
2. ጨዋታ፣ ህፃናት የሚኖሩበት ዘመን ነፀብራቅ ነው ሲባል ምን ማለት እንደሆነ አብራሩ?
- 3.
4. የጨዋታን ዕድገት በወቅቱ አጠናቃቂ ሁኔታዎች ምንድን ናቸው?

4.1 የጨዋታ ምንነትና አስፈላጊነት

ጨዋታ፣ የክንውን አይነት ነው። በተይ ከልጅነት ዘመን ጋር ባለው ቁርኝት /መያያዝ/ በቅድመ መደበኛ ትምህርት ተቋማት ከሚካሄዱት ሶስት የክንውን አይነቶች ማለትም፡-

- ♥ ጨዋታ
- ♥ ትምህርት
- ♥ ሥራ

አንዱና ቀዳሚው የጨዋታ ክንውን ነው። በቅድመ መደበኛ ትምህርት ተቋማት ማለትም፡-

- ♥ በቤተ ህጻናት 0-3 አመት
- ♥ በአጸደ ህጻናት 4-6 አመት ለሚገኙ ህጻናት ቀዳሚውና ህጻናት ከፍተኛ ዝንባሌ የሚያሳዩበት ጨዋታ በመሆኑ፣ ይህ ክንውን የተለየ ትኩረት ተሰጥቶት ይቀርባል።

ሀ. የጨዋታ አስፈላጊነት

1. በህጻናት ዘንድ ተወዳጅ የሆነ ክንውን አይነት በመሆኑ፣ የህጻናትን ሁለንተናዊ ስብዕና ለመገንባት አመቺ የሆነ ነው።
2. በቅድመ መደበኛ ትምህርት ተቋማት፣ ህጻናት መቅሰም የሚገባቸውንና ማወቅ ያለባቸውን ክህሎት ያስጨብጣል።
3. ህጻናት ከአካባቢያቸው ጋር ራሳቸውን በማዛመድ፣ ለህይወት እንዲዘጋጁ ጨዋታ፣ አመለካከታቸውንና ዝንባሌአቸውን ለማስፋት ያግዛቸዋል።
4. አሳዳጊ መምህራን የሚሰሩት ሥራ ህጻናትን በመሰብ ተላጊውን እውቀትና ክህሎት በማስጨበጥም ሆነ ሁለንተናዊ እውቀትና ክህሎት በማስያዝም መሠረት መጣያቸው ነው።

ለ. የጨዋታ ጥቅም

ጨዋታ፣ ህጻናት የሚወዱት የክንውን አይነት በመሆኑ የተለያዩ ትምህርቶችን በማቅረብ ለደረጃቸው ተስማሚ የሆነውን እውቀትና ክህሎት በቀላሉ የሚጨብጡበት አይነተኛ መንገድ ነው። የቅድመ መደበኛ ትምህርት ሥርአተ ትምህርት አኳያም ሆነ ለህጻናት የቀን ውሎ አኳያ የጨዋታ ሥፍራ ሲመዘን ሰፊውን ጊዜ የሚሸፍነው ጨዋታ ነው።

ሐ. የጨዋታ ባህርይ

ጨዋታ፣ የክንውን አይነት መሆኑን፣ የሁሉም ሰው ክንውን መሆኑን፣ በተለይም ከልጅነት ዘመን ጋር ያለውን ቁርኝት /ተዛምዶ/ ከፍ ብለን ለማየት ተሞክሯል። /ተገልጿል/ ጨዋታ የራሱ የሆነ የተለየ ባህርይ አለው። ካሉትም ባህርያት ጉላ ያሉትና ትኩረት የሚጠይቁትን እንደሚተለው በአራት ክፍለን እንመለከታለን።

ሀ. ጨዋታ ምርት አልባ ነው

ጨዋታ እንደማንኛውም ተግባር አላማና ግብ ያለው ክንውን ነው። ከዚህም የተነሳ ሌሎች ተግባሮች ያሉትን ነገሮች ይጠይቃል። አንድን ተግባር ለማከናወን በቅድሚያ ዕቅድ ያስፈልጋል፣ ዕቅድ ለምን ይጠቅማል ከተባለ፣ የሚከናወነውን ግብ ለመተለም፣ የተተለመውን ግብ መምቻ ዘዴ/ስልት/ ምን እንደሆነ በቅድሚያ ለመምረጥ፣ ይህን ስልት ተጠቅሞ ግብ ለመምታት ምን ምን ያስፈልጋል? በማለት አደረጃጀቱን ለማየት ባለው የማቴሪያል አቅም ለማከናወን እንዴት ይሰራ፣ ምን አመራር ያስፈልገዋል የሚል ነው። እንደዚሁም ጨዋታ በእቅድ የሚመራ፣ ውጤት የሚጠበቅበት ክንውን በመሆኑ፣ አላማና ግብ፣ አደረጃጀት፣ አመራርን የሚጠይቅ ነው። ሆኖም ውጤቱ በሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች በተለይም በአምራች የህብረተሰብ ክፍሉ ተከናውኖ የሚገኘው ምርቱ /ውጤቱ/ ለሌሎች የሚተርፍ /የሚሆን/ ሲሆን፣ በህጻናት ጨዋታ ይህ

አይታይም። ውጤቱ ራሱን ህጻኑን የሚያገለግልበት፣ አመለካከቱን የሚያሰፋ፣ እውቀትና ክህሎትን ብቻ የሚስጠው በመሆኑ ለሌሎች የሚተርፍ ምርት የሌለው በመሆኑ ምርት አልባ ነው ያስኘዋል።

ለ. የሚኖርበት ዘመን ነጸብራቅ ነው

ጨዋታ፣ ህጻናት የሚኖሩበትን ዘመን እንጂ ከዚያ ውጪ የወደፊቱን የሚያልሙበት፣ ያለፈውን ያልኖሩበትን ዘመን የሚገልጹበት አይደለም። በጨዋታ የሚገልጹበት፣ የሚያዩትን፣ በዕለት ኑሮ የሚገጥማቸውን፣ አሁን ያሉበትን፣ በእጃቸው ያለውን ነው። ከዚህም የተነሳ ጨዋታ የሚኖሩበትን ዘመን ነጸብራቅ እንጂ ከዚያ ውጪ ሊሆን አይችልም።

ሐ. ከተጽዕኖ ነጻ

ጨዋታን ከሌሎች ተግባራት የሚለየው ሥልጠናና የሥራ ምደባ የማያስፈልገው መሆኑ ነው። ይህም ህጻኑ ደስ ባለው፣ ስሜቱ በተነካበት ገብቶ ለመጫወት የሚገድበው ነገር አለመኖሩ ነው። በጨዋታው የሚገልጸው ከአካባቢው ያካበተውን እውቀትና ልምድ በመሆኑ ቅድመ ሥልጠና አያስፈልገውም። በፈለገው ገብቶም መጫወት መቻሉ ምደባ የማያስፈልገው መሆኑን ያሳያል። ከዚህም የተነሳ ጨዋታን ከተጽዕኖ ነጻ ነው ያስኘዋል።

መ. የምናብ ምልክታን በስፋት ያካትታል

ህጻኑ፣ በጨዋታ ሁለንተናዊ ስብዕናው ይገነባል ሲባል፣ ከአካባቢው የተመለከተውን፣ ያካበተውን፣ እውቀትና ልምድ መልሶ በማንጸባረቅ ሂደት የሚገኝ እንጂ እንዲሁ ከምንም /ከባድ/ የሚገኝ አይደለም። ስለዚህም ህጻኑ ከአካባቢው ያካበተውን እውቀትና ልምድ መልሶ ለማንጸባረቅ፣ ድርጊቱን በማካሄድ ላይ ሲሆን፣ እንዴት አድርጎ ለማከናወን የቀድሞ እውቀትና ልምዱን ከአካባቢው ሁኔታና አካባቢ ጋር ራሱን በአይነ ህሊና ልኮ እንዴት እንደተከናወነ የድርጊቶቹን አቀነባበር እያጠነጠነ፣ ጨዋታውን ያካሂዳል። ከዚህም የተነሳ፣ ለጨዋታው ማከናወኛ መጫወቻ ባያገኝ እንኳ፣ በአካባቢው የሚያገኘውን ቁሳቁስ እንደፈለገው ስያሜ በመስጠት፣ ጨዋታን ለማካሄድ መቻሉ፣ የአይነ ህሊና ምልክታ ቅኝቱ የፈጠራ ችሎታውን ለማነሳሳት፣ ለማጎልበት ያስችላል። ከዚህም የተነሳ ጨዋታ የምናብ ምልክታን በስፋት ያካትታል የሚለውን ባህርይ ይይዛል።

4.2 የጨዋታ ዕድገት ደረጃዎች

የጨዋታ ዕድገትን ከህጻናት ባዮሎጂካል /Biological/ ዕድገት ውጪ ማየት አይቻልም። አንድ ህጻን፣ መዳህ ከጀመረበት ጊዜ ጀምሮ ለእርሱ ቅርብ የሆነ አካባቢን ማለትም በቤቱ ውስጥ ሊደርስ፣ ይችላል፣ በሚንቀሳቀስበት ጊዜም በእጁ ያገኘውን ሁሉ መያዝና መጨበጥ ይጀምራል። የያዘውን ለማስለቀቅም በጣም ያስቸግራል። ህጻኑን የሚጎዳው ነገር እስካልሆነ ድረስ ራሱ እስከሚለቀው መጠበቅ ተገቢ ነው። ካልሆነ ለጋው አካሉ ሊጎዳ ይችላል። በዚህ ወቅት የሚያደረገው እንቅስቃሴ ሁሉ ደመነፍሳዊ /instinct/ የሆነ እንጂ አልሞ የሚያደርገው አይደለም።

የጨዋታ ዕድገትን፣ በወቅቱ አጠናቃቂ ሁኔታዎች

ለህጻኑ ዕድገት አስፈላጊ ሁኔታዎች ካልተሟሉለት በስተቀር ዕድሜን በመቁጠር አንድ ህጻን ከ3 1/2-4 አመት ባለው ዕድሜ ክልል የጨዋታ ዕድገት ደረጃውን ማጠናቀቅ አይችልም። ይህንን ዕድገት በወቅቱ እንዲያጠናቅቅ የሚያስችሉ መሟላት የሚገባቸው ሁኔታዎች አሉ እነሱም፡-

ሀ. ህጻኑ የሚያደግበት አካባቢ ምቹ መሆን፣

የአካባቢ ምቹነትን እንዴት እንመለከተዋለን? የአካባቢን ምቹነት፣ ህጻኑ ከአካባቢው ጋር በሚፈጥረው መስተጋብር የሚወሰን ነው። ከአካባቢው ጋር ግንኙነት የሚያደርግ ህጻን ብዙ እውቀትና ክህሎትን ከመጨበጡም በላይ፣ ሰዎችን መቅረብ ይችላል። ከዚህም የሚያገኘው ብዙ ጥቅም ነው። አንዱ ከሌላው ልምድ መቅሰምን፣ እርስ በርስ መማማርን ያውቃል። ይህም ህጻኑን ያንጸዋል፣ ህጻኑ የሚያደግበት አካባቢ ይህን ዕድል የማያስገኝለት ከሆነ ችግር ነው።

ለ. የቤተሰብ አመለካከት ቀና መሆን

የህጻኑ ወላጆች፣ ስለህጻናት አስተዳደግ፣ በልምድም ሆነ በትምህርት ግንዛቤ ካላቸው፣ ህጻኑ ጨዋታ እንደሚያስፈልገው ከተረዱ፣ በቤት ውስጥ በሚቆይበት ወቅት አስፈላጊ መጫወቻዎችን በማቅረብ ይንከባከቡታል፣ እንዲጫወትም ያበረታቱታል፣ ለጨዋታ እንዲነሳሳ ቅድመ ሁኔታዎችን ያሟሉለታል /አካባቢውን እንዲመለከት፣ ግንኙነት እንዲፈጥር፣ የሚሰቡትን

ሁኔታዎች ያሟሉለታል። በዚህ ጊዜ ነው የጨዋታ ዕድገት ደረጃ ጀመረ የምንለው ከዚህም የተነሳ በየዕድሜው ክልሉ ምን ይከሰታል፣ መንስኤው ምንድነው? የሚለውን በመጠኑ ለመዳሰስ ያስችለናል።

ደረጃ	ዕድሜ	ክስተት	መንስኤ
አንደኛ	2-2½ አመት	ፍላጎት አለው ግን ችሎታ ያጣል	ከአካባቢው ጋር ያለው መስተጋብር ጠባብ መሆንና የተካበተ እውቀትና ልምድ ማጣት
ሁለተኛ	2 ½-3 አመት	ተሸሽጎ ይጫወታል	የማህበራዊ ኑሮ አለመዳበር
ሶስተኛ	3- 3½ አመት	ከተሸሽገበት በመውጣት ሌሎች በህብረት በሚጫወቱበት አካባቢ ተጠግቶ የእነርሱን አጨዋወት እየተመለከተ በራሱ መጫወቻ ብቻውን ይጫወታል።	በሁለተኛ ደረጃ ላይ የነበረው ስጋት ከንቱ መሆንና የማህበራዊ ኑሮ ፍላጎት መዳበር ዝግባሌ መታየት
አራተኛ	3½-4 አመት	ከሌሎች ልጆች ጋር ተቀላቅሎ መጫወት	የንደኛ ማግኘት ፍላጎት፣ በብዙ መጫወቻዎች የመጫወት ጉጉት

ክፍለ ትምህርት አምስት

የመጫወቻ ምንነት፣ ጥቅምና አስፈላጊነት

የትምህርቱ ዓላማ:- ከዚህ ክፍለ ጊዜ ትምህርት በኋላ ሠልጣኞች

- የመጫወቻን ትርጉም መግለጽ ይችላሉ፤
- የመጫወቻን ምንነት በትክክል መናገር ይችላሉ፤
- የመጫወቻን አስፈላጊነት ይገነዘባሉ፤
- የመጫወቻን ጥቅም በመረዳት በአግባቡ መጠቀም ይችላሉ፤

መልመጃ፡ 6 ሠልጣኞች ቀጥሎ የቀረቡትን ጥያቄዎች አንብባችሁ የየግል

መልሶቻችሁን በደብተሮቻችሁ ላይ የፋና የጋራ ውይይት በማድረግ የቀረቡትን ሃሳቦች አዳብሩ

1. ጫወቻ ምንድን ነው?
2. መጫወቻ የሚለው ቃል ቀጥተኛ ትርጉም የፋ?
3. የመጫወቻዎችን አስፈላጊነትና ሊደረግለት የሚገባውን ጥንቃቄ በዝርዝር ግለፁ?

5.1 የመጫወቻ ምንነት

መጫወቻ ሊጨበጥ፣ ሊዳሰስ የሚችል ቁስአካል ነው። መጫወቻ የጨዋታ ማስፈጸሚያ መሳሪያ ነው። መጫወቻ በሁሉም ዕድሜ ክልል ላሉ ሰዎች አስፈላጊ ነው። የጨዋታ አብሮ ተጓዥ ጓደኛ ነው። መጫወቻ ጊዜ የማይሸረው አስፈላጊ ነገር ነው።

የመጫወቻ ትርጉም

ጨዋታ፣ ህጻናት ከአካባቢያቸው ያካበቱትን ዕውቀትና ልምድ ማንጸባረቂያ መድረክና፣ የውስጣዊ ስሜት መግለጫ ቋንቋ ነው ከተባለ መጫወቻ ደግሞ የጨዋታ አብሮ ተጓዥ ጓደኛ ከሆነ ትርጉሙ ይህን ይመስላል፡- “መጫወቻ” ህጻናት ከአካባቢያቸው ያካበቱትን ዕውቀትና ልምድ ማንጸባረቂያ መሳሪያ ነው። የሚለውን ትርጉም ይይዛል።

የማምረቻ መሳሪያዎች፡-

የእጅ መጋዘ/ኮፒንግ ሰው/፣ ድግን መጋዘ/መቀስ/ምላጭ፣ መርፌ፣ ወስፌ፣ መዋጥ፣ ሴንጢ /ቢለዋ/፣ ሙቀጫና ዘነዘና፣ ድስቶች፣ ሳፊያዎች፣ ወዘተ...

ለመጫወቻ ማምረቻ አስፈላጊ ጥሬ ዕቃዎች ትውውቅ

ለመጫወቻ ማምረቻ፣ በጥሬ ዕቃነት የሚያገለግሉ፣ አካባቢ ሊሰጠን የሚችለው ብዙ ነገር እንዳለ ይታመናል። ለምን አካባቢ የሁሉም ነገር ምንጭ በመሆኑ፣ ማንኛውንም የመጫወቻ አይነት ከአካባቢ በሚገኙ ነገሮች ማምረት ይቻላል። ይህም ሲባል በሁሉም አካባቢ የሚገኙ የጋራ የሆኑ ጥሬ ዕቃዎችም መኖራቸውን ባለመዘንጋት ነው። የአካባቢን ምንጭነት ከሁለት አቅጣጫ ማየት ይገባል። ተፈጥሮአዊና ሰው ሰራሽ፣ እንደገና ተፈጥሮን የእንስሳትና የእዕዋት ተዋጽኦ በማለት መለየት ይገባል።

የመጫወቻ ምርት፡

1. የፔፐር ማሼ ሥራ፡- የፔፐር ማሼን ሥራ በሁለት ክፍለን ማየት እንችላለን።

ሀ. በህትመት፣

ለ. በፈጠራ

ሀ. በህትመት፡- የምንለው የተወሰነ ቁሳቁስ በመጠቀም በሞዴል ማውጫነት ተጠቅመን የሚሰራ ሲሆን በተለይም ለቴክኒካዊ መጫወቻ፣ የተለያዩ የግንባታ፣ መጫወቻ መሳሪያዎችን መቅረጽ ይቻላል። ትምህርታዊ መጫወቻዎችን እንዲሁም ምሥላዊ ብለን የምንላቸውን ለመሥራት ያስችላል።

የወረቀት ጭቃ /ፔፐር ማሼ/ አዘገጃጀት፡- በሁለት አይነት መንገድ ሊዘጋጅ ይችላል፡-

- በመዘፍዘፍ
- በመቀቀል /በተለያዩ መጠን በመቆራረጥ/

ከሁለቱ በአንዱ መንገድ የተዘጋጀውን የወረቀት ጭቃ እንዳለ ወይም በመውቀጥ አድቅቆ ማዘጋጀት ይቻላል።

የወረቀት ጭቃ /ፔፐር ማሼ/ ማያያዣ አዘገጃጀት

የወረቀት ጭቃን ማያያዣ ከእህል ሙቅ /ከአጥሚት/ ከስንዴ፣ ከፋርና ዱቄት ሙቅ ሊዘጋጅ ይችላል። በፋብሪካ በተመረተም ኮላ በማያያዣነት መጠቀም ይቻላል። የወረቀት ጭቃውን ከማያያዣው ጋር አመጣጥኖ በመቀላቀል ጭቃውን ለሚፈለው ሥራ ማዘጋጀት ይቻላል።

ለ. በፈጠራ፡- አንድ ሰው የፈለገውን ከአካባቢው የሚያየውን ቁሳቁስ ምሥል ለመሥራት የሚችልበት መንገድ ነው። በዚህም ብዙዎቹን የመጫወቻ አይነቶች በተለይም ምስላዊና አዝናኝ መጫወቻዎችን በመጠፍጠፍና በማድበልበል መሥራት የሚያስችል መንገድ ነው። የጭቃው አዘገጃጀት ለህትመት ሥራ የተሰጠውን መመሪያ ይከተላል።

5.4 የጨዋታ ዓይነቶችና አመዳደብ

መልመጃ 9: ሠልጣኞች አራት፣ አራት የቡድን አባላትን የያዙ፣ ቡድኖችን መስርቱ፣ ለእያንዳንዱም ቡድን ከዚህ በፊት የሥራ ድርሻ ያልተሰጣቸውን አባላት በመምረጥ የቡድን ሰብሳቢና ፀሐፊ ሰይሙ። ከዚህ በታች በቀረቡት ጥያቄዎች ላይ በቡድን በመወያየት የየቡድኑን አስተያየትና ሃሳብ ለጋራ ወይይት በማቅረብ የደረሰችሁበትን ማጠቃለያ በጽሑፍ አቅርቡ

1. አራቱን የጨዋታ መርሆች ግለፁ?
2. የጨዋታ ዓይነቶች በስንት ይከፈላሉ? በዝርዝር ግለፁ?
3. በህግ የማይመሩ ጨዋታዎች እነማን ናቸው? የዕቅድ መዋቅራቸው ምን ይመስላል?
4. በህግ የሚመሩ ጨዋታዎች እነማን ናቸው? የዕቅድ መዋቅራቸው ምን ይመስላል?
5. የመስሎ መጫወት፣ የግንባታ ጨዋታ፣ የድራማዊ ጨዋታ፣ የትምህርታዊ ጨዋታና የእንቅስቃሴያዊ ጨዋታዎችን ምንነት በዝርዝር ግለፁ?

የጨዋታ አይነቶች

የህጻናት ጨዋታዎች በአይነትም በይዘትም በርካታዎች ናቸው። እነዚህም ለህጻናት የሚቀርቡ ጨዋታዎች በሚከተሉት መርሆች ላይ ተመርኩዘው በ4 አይነት ይካተታሉ።

- ♥ በባህርያቸው፣

- ♥ በተልዕኮአቸው፣
- ♥ በአቀራረብ ሥልታቸው፣
- ♥ በይዘታቸው

ከላይ በተቀመጡት መስፈርቶች መሠረት፣ የህጻናት ጨዋታ ብለን የምንላቸውን ጨዋታዎች፣ በአምስት አይነቶች እናካትታቸዋለን።

እነሱም፡-

1. የመስሎ መጫወት ጨዋታ፣
2. የግንባታ ጨዋታ፣
3. ድራማዊ ጨዋታ፣
4. ትምህርታዊ ጨዋታ፣
5. እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ፣

እነዚህ የጨዋታ አይነቶች በሁለት ምድብ ይመደባሉ። ከ1-3 ያሉት በህግ የማይመሩ ጨዋታዎች ሲባሉ፣ 4 እና 5 ግን በህግ የሚመሩ ጨዋታዎች ተብለው ይታወቃሉ።

በህግ የማይመሩ ጨዋታዎች ምንነት፡-

እነዚህ ጨዋታዎች ለምን በህግ የማይመሩ ተባሉ?

- በህግ የማይመሩ ጨዋታዎች ሥር የሚመደቡ የጨዋታ አይነቶች የመስሎ መጫወት ጨዋታ፣ የግንባታ ጨዋታና ድራማዊ ጨዋታ ሲሆኑ የጨዋታው አመራር በአብዛኛው በህጻናቱ የሚከናወን በመሆኑና፣ የመምህራን አመራር በመጠኑ የሚታከልበት ነው።

በህግ የማይመሩ ጨዋታዎች ዕቅድ አሰራር፡-

የዕቅድ መዋቅሩ አምስት ክፍሎች ብቻ አለው።

- ♥ የጨዋታው አይነት
- ♥ የጨዋታው ርዕስ፣
- ♥ የጨዋታው አላማ፣
- ♥ የጨዋታው መሳሪያ፣
- ♥ የጨዋታው ሂደት ናቸው።

የመስሎ መጫወት ጨዋታ ምንነት

መምሰል፣ የሚለው ቃል ያልሆኑትን መሆን ማለት ነው። ጨዋታ ህጻናት ከአካባቢያቸው ያካባቱትን እውቀትና ልምድ በነጻነት ስሜታቸውን የነካውን ያልሆኑትን ሆነው የሚሳተፉበት የጨዋታ መድረክ ነው። በተጨማሪም ህጻናት የሚኖሩበትን ህብረተሰብ ማህበራዊ እንቅስቃሴ፣ ተግባሩንና ግንኙነቱን በተግባር ተሳትፎ እያደረጉ የሚልጹበት የጨዋታ መድረክ ነው።

መስሎ መጫወት ጨዋታ፣ በህግ የማይመራ ጨዋታ እንደመሆኑ መጠን፣ አብዛኛው የአመራር ድርሻ የመምህር /አሳዳጊ/ ሳይሆን የህጻናት ነው። ስለዚህ ጥቂት የአመራር ድርሻ አላቸው ማለት ነው።

1. የመስሎ መጫወት ጨዋታ ግምገማ

የመስሎ መጫወት ጨዋታ፣ እንደማንኛውም ተግባር የሚከናወን በመሆኑ፣ መታቀድ፣ አመራር ማግኘት አደረጃጀትና ግምገማን ማከናወን የሚጠይቅ ተግባር ነው። ለምን ግምገማ አስፈላጊ ሆነ ምን ምን መርሆችን ማጤኑ አስፈላጊነት ይኖረዋል?

በማንኛውም ግምገማ የቅድመ ሁኔታዎችን ማየትና ማሟላት ግምገማን ፍሬአማ ያደርገዋል ግምገማ ዛሬ የተሠሩ ስህተቶችን ለነገ እንዳይደገሙ ያደርጋል ግምገማ በተለያዩ ሁኔታ ይከናወናል እነዚህንም

- ራስን መገምገም
- የራስንና የሌሎችን ሥራ መገምገም

እንግዲህ የመስሎ መጫወት ጨዋታ፣ ህጻናትን መገምገሚያ እስከ ሆነ ድረስ ከህጻናት ባህርይ ጋር በማገናዘብ ልዩ ጥንቃቄን የሚጠይቅ ነው።

2. የግንባታ ጨዋታ ምንነትና ትርጉም

ጥሬ ቃሉን ስንመለከተው፣ የሚሰበሰብ፣ የሚካብ፣ የሚከማች፣ አንዱ ከሌላው ነገር የሚያያዝ ሲሆን፣ ይህ ለቁስ አካል ብቻ ሳይሆን ለሃሳብም፣ በዕለት ተዕለት ኑሮአችን የምንጠቀምበት ቃል ነው ግንባታ ቴክኒክ ነክ የሆነ ጉዳይ ነው በመሆኑም የአካልና የአእምሮ ቅንጅትን የሚጠይቅ ሥራ ነው።

የግንባታ ጨዋታ፣ ህፃናት ቴክኒክ ነክ በሆኑ የህብረተሰብ ማህበራዊ እንቅስቃሴ ላይ የሚያከናውኑት ተግባር ነው በማሠር፣ በመፍታት፣ በመደርደር፣ በመበተንና በመሰብሰብ የህፃናትን ጡንቻዎች ተሳትፎ የሚጠይቅ ተግባር ነው ህፃናት በሁሉም ህብረተሰብ ማህበራዊ እንቅስቃሴ ውስጥ ገብተው በመሳተፍ ሁለንተናዊ ሰብእናቸውን መሠረት ለመጣል የሚያስችል ክህሎትን መጨበጥ ስለሚገባቸው የዓይንና የእጅ ቅንጅታቸውን ለማዳበር የሚያስችላቸውበመሆኑ የግንባታ ጨዋታ አስፈላጊ ነው።

የግንባታ ጨዋታ በህግ ከማይመሩት ጨዋታዎች አንዱ በመሆኑ ከፊል የሆነና ያልሆነ የመምህራን አመራር የሚጠይቅ ነው።

የግንባታ ጨዋታ አመራር፡-

የግንባታ ጨዋታ ሁለት አይነት አመራር ያለው በመሆኑ በህግ ከማይመሩት በተለይም ከመስሎ መጫወት ጨዋታ የሚያደርገው ባህሪ ነው። በመስሎ መጫወት ጨዋታ ህጻናት ምንግዜም አብዛኛውን የአመራር ድርሻ የሚይዙበት ሲሆን በግንባታ ጨዋታ ግን ሁለት መልክ አለው።

- ሀ. ሙሉ በሙሉ በመምህር ሲመራ፣
- ለ. አብዛኛው አመራር በህጻናት ሲያዝ፣

ይህም በአመት ውስጥ 1/3 እና 2/3 ክፍለ ጊዜያት የሚይዝ ነው። በመጀመሪያው 1/3ኛ ሙሉ የመምህራን አመራር የሚሆንበት ወቅት ጨዋታውን በዝርዝር ማቀድ ህጻናቱን ማደራጀት፣ አመራር መስጠት፣ መጫወቻ ማቅረብ፣ አስፈላጊም ሆኖ ሲገኝ ናሙና ማሳየት፣ ህጻናቱን ማነቃቃትና አቅጣጫ ማስያዝን ያካትታል።

በሁለተኛው አብዛኛው የአመራር ድርሻ በህጻናት ሲያዝ አብዛኛው ሥራ አመራር፣ አደረጃጀት በህጻናት በሚያዝበት ወቅት፣ የመምህራን ድርሻ ምልክታ ማድረግ ይሆናል። በምልክታ ሂደት ወቅት የህጻናትን ግንኙነት፣ አፈጻጸማቸውን የሥራ ክፍፍላቸውን የመጫወቻ አቅርቦትን መመልከት ይሆናል።

የግንባታ ጨዋታ ግምገማ፡-

የግንባታ ጨዋታ ግምገማ አሳዳጊ መምህራንና ህጻናትን አሳታፊ መሆን ይገባዋል። እንደማንኛውም የግምገማ ሂደትንና ሥርዓቶችን ጠብቆ መሄድ ይገባዋል።

2. የድራማ ጨዋታ ምንነትና ትርጉም

የድራማዊ ጨዋታ በህግ ከማይመሩት ጨዋታዎች አንዱ ነው። በህግ የማይመሩ ጨዋታ በመሆኑም ሙሉ የመምህራንን አመራር አይጠይቅም በአመራሩ ላይ የመምህራን ድርሻ 50 በመቶ ይሸፍናል። ቀሪው 50 በመቶ በህጻናት የሚሸፈን ነው። ድራማዊ ጨዋታን ለማክናወን የታሪክ መነሻ ያስፈልጋል። ህጻናት ከአካባቢ የሚያገኙትን እውቀትና ልምድ በማካተት፣ የታሪኩ ይዘት ሳይዛባ፣ አዳብረው ሊያቀርቡት ይችላሉ። ድራማዊ ጨዋታ በሶስት የጊዜ አቅጣጫ ላይ የተመረከዘ ሁኔታዎች ነጸብራቅ ነው። የአሁን፣ ሃላፊና መጪ የጊዜ አቅጣጫን የሚያንጸባርቅ ነው። የሚቀርበው ታሪክ ባለፈ ሁኔታ ላይ ወይም አሁን በመካሄድ ላይ ባለ እንዲሁም ሊመጣ፣ ሊሆን በሚችልበት ላይ የተመረከዘ ይሆናል።

የድራማዊ ጨዋታ ጥቅም:-

የድራማዊ ጨዋታ ቀዳሚ ጥቅም፣ የህጻናትን ሥነ-ውበት ግንዛቤ ከማስጨበጥ በላይ አልፎ የነገውን የመድረክ ሰው፣ አርቲስት፣ ደራሲ፣ አርታይ መሠረት መጣያ ነው። ከዚህም የተነሳ:-

- ህጻናት ውበትን አድናቂዎች ያደርጋል፤
- ታሪክን ማዳመጥን እንዲወዱ ይረዳል፤
- መጥፎና ጥሩ የሚለውን ይገነዘባሉ፤
- ታሪክ ፈጣሪዎች እንዲሆኑ ያነሳሳል፤
- የቋንቋ ክህሎታቸውን ያዳብራል፤
- በሰዎች ፊት ቆመው የመናገር ብቃትን ያሳድግላቸዋል፤
- መዝገብ ቃላታቸው ይሰፋል፤
- አካባቢያቸውን የመረዳት ብቃታቸውን ያሳድጋል፤

የድራማ ጨዋታ ዕቅድ አሰራር

- የጨዋታው አይነት:- ድራማ ጨዋታ
- የድራማዊ ጨዋታ ርዕስ:- ጽጌረዳ
- የጨዋታው አላማ:- የንግግር ቋንቋ ችሎታቸውን ያሻሽላሉ
- ተክሎች ለማደግ እንክብካቤን እንደሚሹ ይገነዘባሉ
- ለጨዋታው የሚያስፈልጉ መሳሪያዎች :- የጽጌረዳ አበባ የተክሎችና የጽጌረዳ አበባ ስዕል
- ትረካ:-
- የጨዋታው ውጤት፤

የድራማ ጨዋታ አመራር፡-

የድራማዊ ጨዋታ ባህርይን ስንመለከት ሶስት የአመራር ክፍሎች መያዙ ከሌሎች የጨዋታ አይነቶች የተለየ ባህርይ ያለው መሆኑን መገንዘብ ያስችላል። በነዚህም የአመራር ክፍሎች መምህራንም ሆኑ ህጻናት የአመራር ድርሻ ይይዛሉ ሶስቱ ዋና ዋና የአመራር ክፍሎች፡-

- ሀ. የታሪክ ምርጫ፤
- ለ. የታሪክ አቀባበል፤
- ሐ. ጨዋታ በመድረክ፤

የመጀመሪያው ክፍል “የታሪክ ምርጫ” ከመደኛ ክፍለ ጊዜ ውጪ በአሳዳጊ መምህራን የዝግጅት ሰአት የሚከናወን ነው። በዚህም የመምህራንን ተሳትፎ ብቻ የሚጠይቅ ነው። የሚመረጠውም ታሪክ ለህጻናት የሚስማማ መሆን ይገባዋል። ታሪክ ሲመረጥ፡-

- ✓ ከየት፤
- ✓ እንዴት፤
- ✓ ይዘቱ ምንድን ነው፤
- ✓ ይዘቱ ህጻናትን ይመጥናል፤
- ✓ ምን ያስተምራል
- ✓ አቀራረቡ ምን ይመስላል፤ የሚለውን መመለስ መቻል አለበት።

የታሪክ አቀባበል፤

ከላይ በተቀመጡት መስፈርቶች ተመዝኖ ታሪክ ከተመረጠ በኋላ 2ኛው ደረጃ ታሪኩን ለህጻናት ማቀበል ወይም ማቅረብ ነው። ታሪኩን ለማቅረብ ሶስት ደረጃዎችን መከተል ይገባል፡

- ✓ ትረካ፤
- ✓ በአሻንጉሊት ትረካ፤
- ✓ ውይይት፤

ትረካ- የታሪኩ ምንጭ ሥነ-ጽሁፍ ከሆነ፤ የመጽሐፉን ቅጂ ለህጻናት በማደል፤ ትረካውን በንባብ በማካሄድ፤ ህጻናት እንዲያዳምጡ ማድረግ፤

በአሻንጉሊት ትረካ፡- ለታሪኩ ተስማሚ የሆኑ አሻንጉሊቶችን በመምረጥ የገጸ ባህሪያቱን እንቅስቃሴና ግንኙነት ሊገልጥ በሚችል መንገድ ታሪኩን ማቅረብ፤

ውይይት፡- ታሪኩ ካልገባቸው በውይይት ሰአት ማቅረብ፤

በህግ የሚመሩ ጨዋታዎች፡-

በህግ የሚመሩ ብለን የምንጠራቸው ሁለቱ ጨዋታዎች፣ ትምህርታዊና እንቅስቃሴያዊ ጨዋታዎች ናቸው። እነዚህ ሁለት የትምህርት ማቅረቢያ ጨዋታዎች ሙሉ የመምህራንን አመራር ይጠይቃሉ፤ ዕቅዳቸውም የተለየ አወቃቀር አለው። የዕቅድ ክፍሎቹ ስድስት ናቸው። የዕቅዱ ክፍል የጨዋታውን ህግ የሚያካትት በመሆኑ ከሌሎች ጨዋታዎች የተለየ የዕቅድ ክፍል እንዲኖረው ያደረገው ለዚህ ነው። ህጉ በጨዋታው ሂደት ላይ የህጻናትን ግንኙነት መቆጣጠሪያ ነው።

ትምህርታዊ ጨዋታ፣

የትምህርታዊ ጨዋታ ምንነትና ትርጉም፣

ትምህርታዊ ጨዋታ በህግ የሚመራ ጨዋታ ነው። ሙሉ የመምህራንን አመራር የሚጠይቅ ነው። ለምን የምህራንን ሙሉ አመራር ይጠይቃል ሲባል የትምህርት ማቅረቢያ ሆኖ ስለሚያገለግል ነው። ጨዋታው በአእምሮ ሥራ ላይ ያኮረ በመሆኑ በሥርአተ ትምህርቱ ውስጥ ከታቀፉት የትምህርት አይነቶች ይበልጥ በአእምሮ ሥራ ላይ የሚያተኩሩትን ማቅረቢያ ሆኖ ያገለግላል።

ትምህርታዊ /didactical/ ጨዋታ ብለን የምንለው ቃሉ ራሱ ከትምህርት ጋር የተዛመደ መሆኑን ያሳያል፤ ዳይዳክቲክ የሚለው ቃል ራሱ ትምህርት አዘል ማለት ነው ስለዚህ ትምህርታዊ ጨዋታ ይበልጥ በአእምሮ ሥራ ላይ የሚያተኩር ጨዋታ በመሆኑ ትምህርታዊ ጨዋታ ተብሎ ተጠርቷል።

የትምህርታዊ ጨዋታ አስፈላጊነት

የትምህርታዊ ጨዋታ ቀደም ሲል እንደተገጸው በአእምሮ ሥራ ላይ የሚያተኩር በመሆኑ በሥርአተ ትምህርቱ የታቀፉትን ይበልጥ በአእምሮ ሥራ ላይ የሚያተኩሩትን የትምህርት አይነቶች ማቅረቢያ ነው። የትምህርታዊ ጨዋታን ጥቅም በአጭሩ ስንመለከትም፡-

- ገና በማድግ ላይ ያለውን የህጻኑን አእምሮ በተለያዩ ተግባራት በማሳተፍ በእኩል እንዲዳብሩ ማድረግ፤
- ህጻኑ ከአካባቢው የሚያኘውን መረጃ በማቀነባበር የሃሳብ ትንተናንና የማጠቃለልን ተግባር እንዲያጎለብት ያደርገዋል።
- በአእምሮ ሥራ ላይ የሚያተኩሩ የትምህርት አይነቶችን ህጻናት በሚወዱት የክንውን አይነት በጨዋታ በመቅረብ፤ እውቀትን እንዲጨብጡ ያስችላቸዋል።
- በጨዋታ ላይ በሚማሩት አዳዲስ ቃላት የቃላት ክምችታቸው ይሰፋል።

የትምህርታዊ ጨዋታ ባህሪ

- በህግ የሚመራ የጨዋታ አይነት ነው፤
- ሙሉ የመምህራንን አመራር የሚጠይቅ ነው፤
- የአእምሮ ተግባር ላይ የሚያተኩር ነው፤
- ህጻናትን አነቃቂ ነው፤
- የተለየ የዕቅድ ክፍል አለው፤

የትምህርታዊ ጨዋታ ዕቅድ አሰራር፤

የትምህርታዊ ጨዋታ ከፍ ብሎ እንደተጠቀሰው ስድስት ክፍሎች ያሉት ነው። ከሌሎች ጨዋታዎች ዕቅድ አሰራር የተለየ የሚያደርገው የህጻናትን ግንኙነት መቆጣጠሪያ ህግ ስላለው ነው። የዕቅድ አቀማመጡ የሚከተለውን የያዘ ነው።

- የጨዋታው አይነት _____
- የጨዋታው ርዕስ፡- _____
- የጨዋታው አላማ፡- ከዚህ ጨዋታ በኋላ ህጻናት፡-
  - _____
  - _____

- የጨዋታው መጫወቻ፡- _____
- የጨዋታው ሂደት፡- በሶስት አንቀጽ የተከፋፈለ ሲሆን 2ኛው አንቀጽ፣ ከመምህራን ስለጨዋታው ገለጻ ጀምሮ የህጻናትን ተሳትፎ አካቶ እስከ ማጠናከሪያው የያዘው ክፍል ሲሆን፣ 3ኛው የመጨረሻው አንቀጽ፣ ክፍለ ጊዜው ማለቁን በመንገር መጫወቻዎችን ከመሰብሰብ በፊት ህጻናትና መምህራን ግምገማ የሚያካሂዱበት ወቅትና ዕቃዎችን በመሰብሰብ ወደሚቀጥለው ክፍል ክንውን መሸጋገሪያ ነው።

የትምህርታዊ ጨዋታ አይነቶች

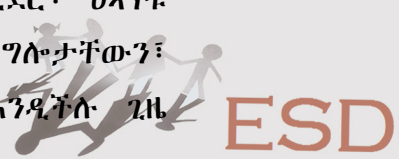
ትምህርታዊ ጨዋታ ሁለት አይነት ጨዋታዎች አሉት፣ እነሱም

- በመርጃ መሳሪያ የሚቀርብ ትምህርታዊ ጨዋታ፣
- ያለመርጃ መሳሪያ የሚቀርብ ትምህርታዊ ጨዋታ ናቸው።

በመርጃ መሳሪያ የሚቀርብ ትምህርታዊ ጨዋታ

ለጨዋታው ማስፈጸሚያ የሚሆኑ ቁስአካላዊ የሆኑ ነገሮችንና ሰዎችን በመጠቀም ሊቀርብ የሚችል ነው። ጨዋታውን ለማቅረብ የሚታይ፣ የሚዳሰስ ነገር ያስፈልገዋል ማለት ነው። ጨዋታው ሲታቀድም የጨዋታው መጫወቻ በሚለው ክፍል ላይ የሚሞላ ይሆናል። ለምሳሌም፡-

- የጨዋታው አይነት፡- ትምህርታዊ
- የጨዋታው ርዕስ፡- «ምን ጎደለ»
- የጨዋታው አላማ፡- የማስተዋልና የማስታወስ ችሎታቸውን ያሻሽላል፣
  - የዕቃዎችን ቀለም ቅርጽና መጠን ይገነዘባሉ፣
  - የዕቃዎችን ስም ይለያሉ፣
- ለጨዋታው የሚያስፈልጉ መሳሪያዎች፡- እርሳሶች፣ እስክሪንቶ፣ ደብተር፣ መጻሕፍት፣ ማንኪያ፣ ሸካ፣ ብልቃጦች፣ የተለያዩ መጠንና ቅርጽ ያላቸው ትናንሽ ድንጋዮች፣
- የጨዋታው ሂደት፡- ከላይ የተዘረዘሩት የተለያዩ መጠን ቀለምና ቅርጽ ያላቸውን ቁሳቁሶች ለህጻናት እይታ በሚያመች መልክ በጠረጴዛዎች ላይ መደርደር፣ ህጻናቱ ጠረጴዛዎቹ ዙሪያ እንዲቆሙ በማድረግ ዕቃዎቹን ይተዋወቃሉ። አገልግሎታቸውን፣ ቅርጻቸውን፣ መጠናቸውን፣ ቀለማቸውን በሚባ መረዳት /ማወቅ/ እንዲችሉ ጊዜ

መስጠት፣ ከዚያም በየተራ ስማቸውን በመጥራትና ከጠረጴዛው በመዞር አይናቸውን ሸፍነው ከቆዩ በኋላ፣ ከጠረጴዛው ላይ ተነስቶ የተደበቀውን /የጎደለውን/ ዕቃ በማስታወስ እንዲለዩ ማድረግ፣

- የጨዋታው ህግ፡- በተከታታይ የጎደሉትን ያላወቀ /ያላወቀች/ ህጻን ከጨዋታው ውጪ ሆኖ ይመለከታል፣

ያለመረጃ መሳሪያ የሚቀርብ ትምህርታዊ ጨዋታ

ለጨዋታው ማስፈጸሚያ ምንም አይነት ቁስአካላዊ የሆነ ነገር የማያስፈልገው ነው። ጨዋታው ኢ-ቁስአካላዊ በሆነ በሃሳብ ልውውጥ፣ በንግግር፣ ምንም አይነት ሊታይ ወይም ሊዳሰስ የሚችል በመርጃነት የማይፈለግ የትምህርታዊ ጨዋታ አይነት ነው። በዚህ ውስጥ ሊካተቱ የሚችሉ ጨዋታዎች እንደ እንኪያሰላንቲያ፣ እንቆቅልሽ ተቃራኒውን ተናገር፣ ተመሳሳዩን ተናገር፣ ወዘተ...

ያለ መርጃ መሳሪያ የሚቀርቡ ትምህርታዊ ጨዋታዎችን በተለይም እንቆቅልሽና እንኪያሰላንቲያ ሲቀርቡ ልዩ ጥንቃቄ ማድረግ ተገቢ ነው። እነዚህም፡-

- ባህላዊ እሴቶች በመሆናቸው ባህላዊ አቀራረባቸው ሊጠበቅ ይገባል፣
- ህጻናትን ወደ መልካም ሥነ-ምግባር የሚመሩ መሆን ይገባዋል፣
- የህጻናትን የዕድገት ደረጃ የጠበቀ ሊሆን ይገባል፣
- የህጻናትን የቃላት ክምችት ያገናዘበ መሆን ይገባዋል፣

ለምሳሌ የቀረበ

እንቆቅልሽ

ጠያቂ- እንቆቅልሽ/ሀ

ተጠያቂ- ምን አውቅልሽ/ሀ

ጠያቂ - ዞሮ ዞሮ እራቱ ጥፊ

ተጠያቂ - አላውቀውም

ጠያቂ - አገር ስጠኝ/ስጭኝ

ተጠያቂ- አንድ ሀገር ይሰጣል/ትሰጣለች

ጠያቂ - የሀገሩን ስም በማንሳት እዚህ ተቀምጬ ምን አጥቼ፣ ሁሉ በእጄ

ሁሉ በደጄ በማለት መልሱን ይናገራል/ትናገራለች

ለምሳሌ የቀረበ

እንኪያ ሰላንቲያ

ጠያቂ:- እንኪያሰላንቲያ

ተጠያቂ:- ምን አለህ በቆርቆሮ

ተጠያቂ:- በምንቲያ

ጠያቂ:- አንደኛ ለመውጣት ማጥናት ነው ዘንድሮ

ጠያቂ:- በቆርቆሮ

በትምህርታዊ ጨዋታ የመምህራን ሚና

- መምህራን በጨዋታው ተሳትፎ እያደረጉ ህጻናትን ማነቃቃት ይገባቸዋል።
- ፍላጎት የሌላቸውንና፣ ደካማ ህጻናትን ማነቃቃት ይገባቸዋል፤
- በጨዋታ ፍጻሜ ላይ ግምገማ ማካሄድ ይገባቸዋል። በግምገማውም ህጻናቱም መምህራንም ተሳታፊዎች መሆን ይገባቸዋል፤
- ግምገማን ለማካሄድ ምንጊዜም ከበጎ ጎን መነሳት ያስፈልጋል፤

እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ

የእንቅስቃሴያዊ ጨዋታ ምንነት

እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ ይበልጥ በአካል እንቅስቃሴ ላይ የሚያተኩር የጨዋታ አይነት ነው። በህግ ከሚመሩት ጨዋታዎች አንዱ በመሆኑ ሙሉ የመምህራንን አመራር የሚጠይቅ ጨዋታ ነው።

- ድርጊትን በሀብረት የማከናወን ገጽታ ይታይበታል፤
- ውድድርን የተላበሰ ነው፤
- ለድርጊቱ መንስኤ፣ የህጻናት ውስጣዊ ፍላጎት መነሳሳት፤
- የድርጊት ነጻነት አለው፤
- የእንቅስቃሴው አይነት ያለማቋረጥ፣ ይለዋወጣል፤
- አብዛኛው ውድድር የተላበሰ ነው።
- ውድድር ዋናው ማከናወኛ መሳሪያ ነው።

የእንቅስቃሴያዊ ጨዋታ ጥቅም፣

- በእንቅስቃሴ ላይ ይበልጥ በማተኮሩ ገና ለጋ የሆነውንና በዕድገት ሂደት ላይ ያለውን የህጻናትን አካል ያዳብራል፤
- ጨዋታው በመሠረታዊ የአካል እንቅስቃሴ ክህሎት ላይ በማተኮሩ እነዚህ ክህሎቶች እንዲዳብሩና እንዲጠነክሩ ያደርጋል፤

- የውስጥ ብልቶች፣ ተገቢ ዕድገታቸውን እንዲይዙና ተግባራቸውን በጤናማ ሁኔታ እንዲያከናውኑ ያደርጋል፤
  - የደም ዝውውር፤
  - የአተነፋፈስ ሥርአት፤
  - የምግብ መፈጨት፣ የመሳሰሉትን ያዳብራል።

የዕቅድ አሰራር

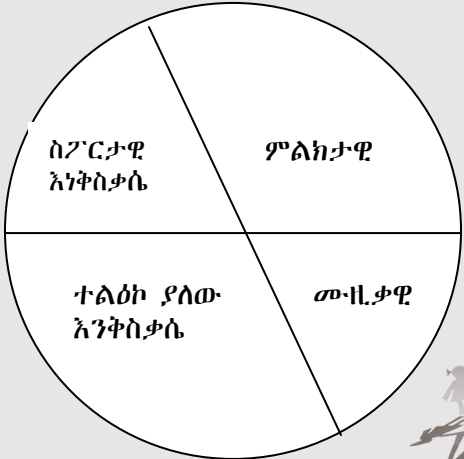
እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ፣ በህግ የሚመራ ጨዋታ በመሆኑ፣ የዕቅድ ክፍሉ ስድስት ናቸው። ከፍ ብሎ በትምህርታዊ ጨዋታ፣ የዕቅድ አሰራር ላይ የታየውን መዋቅር የሚከተል ነው። ከትምህርታዊ ጨዋታ ጋር ከይዘት አኳያ እንጂ ሌላ ልዩነት የለውም። ከዚህም የተነሳ ተመሳሳይነት አላቸው።

- ◆ የጨዋታው አይነት፡- _____
- ◆ የጨዋታው ርዕስ፡- _____
- ◆ የጨዋታው አላማ፡ _____
- ◆ የጨዋታው መጫወቻ _____
- ◆ የጨዋታው ሂደት፡- _____
- ◆ የጨዋታው ህግ፡- _____

የእንቅስቃሴያዊ ጨዋታ አይነቶች፡-

ከሌሎች የጨዋታ አይነቶች የላቀ ቁጥርና አይነት ያላቸው እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ ነው። እነዚህ በርካታ እንቅስቃሴያዊ ጨዋታዎች በተወሰኑ መርሆዎች ላይ ተመርኩዘው በአራት አይነት ተከፍለዋል መርሆዎቹም የሚከተሉትን ቀጥሎ የተዘረዘሩትን ያካትታል፡-

- ◆ በይዘታቸው፤
- ◆ በአስተገባባቢታቸው፤ /አፈጻጸማቸው/
- ◆ በትምህርታዊ ባህሪያቸው፤
- ◆ በአቀራረብ ስልታቸው፤

ሀ. ምልክታዊ እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ

ብዙዎች እንቅስቃሴያዊ ጨዋታዎች፣ በምልክታዊ እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ ሥር የሚካተቱ ናቸው። እነዚህ ጨዋታዎች ትኩረትን በመከተል የሚከናወኑ ናቸው።

- ◆ የጨዋታው ርዕስ፡- ጭራ ነቀላ
- ◆ የጨዋታው አላማ፡- የቅልጥፍና ችሎታን ያሻሽላሉ
  - ♥ የእንቅስቃሴን ቅንጅት የዳብራሉ
- ◆ ለጨዋታው የሚያስፈልጉ፡- እንደ ጭራ የሚያገለግል ቃጫ ወይም መሀረብ፣ ፊሽ፣ መሳሪያዎች፣
- ◆ የጨዋታው ሂደት፡- በአንድ ቡድን ከ5-10 ልጆች እንዲኖሩ በማድረግ፣ ጥንድ ቡድኖችን መፍጠር በሁለቱም ቡድኖች ያሉ ልጆች የተለያዩ ቀለም ያላቸውን ቃጫዎች ወይም መሀረብ ልክ እንደጭራ ከኋላ ይታሰርላቸዋል።
  - ♥ ሁለቱ ቡድኖች ፊት ለፊት በረድፍ በርክክ በማለት ትዕዛዝ እንዲጠብቁ በማድረግ፣ በፊሽ ምልክት ሲሰጥ አንዱ ቡድን የሌላውን ቡድን ጭራ ለመንቀልና የራሱን ላለማስነቀል ጥረት ያደርጋል፣ ጭራቸውን ያስነቀሉ ልጆች ከጨዋታው እንዲወገዱ ሲደረግ፣ ጨዋታው እስከ ሁለት ደቂቃ ይቀጥልና የማስቆሚያ ፊሽ ይነፋል።
- ◆ የጨዋታው ህግ፡- ጭራው የተነቀለበት ከጨዋታው ሜዳ ወጥቶ የሚጥለው እስኪጀመር ይጠብቃል፣ ጨዋታው በፊሽ ከቆመ በኋላ ብዙ አበላት ጭራቸውን አስነቅለው ያልወጡበት ቡድን አሸናፊ ተብሎ ይጨበጫል። የመጫወቻ ሜዳው መጠን ሊኖረው ይገባል።

ለ. ተልዕኮ ያለው እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ

በሁለተኛው በርካታ ጨዋታዎችን በሥሩ የሚያካትተው ተልዕኮ ያለው እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ ይባላል። ይህ እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ ከሌሎች የተለየ የሚያደርገው የአንድን ነገር የምስል ቅንብር በአካል ቀርጾ የምስሉን እንቅስቃሴ የሚከናወንበት እንቅስቃሴዊ ጨዋታ ነው።

- ምሳሌ፡- ነጫጭ ጥንቸሎች፣
- ደስተኛው ባቡር
- በመስመር ተጓዥ

ሐ. ሙዚቃዊ እንቅስቃሴ ጨዋታ

ሶስተኛ በርካታ ጨዋታዎች በሥሩ አካቶ የያዘው ሙዚቃዊ እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ ነው። በዚህ ሥር የሚካተቱት እንቅስቃሴያዊ ጨዋታዎች የምትን ራትም ወይም ዜማ በመከተል የሚከናወኑ ናቸው።

- ◆ የጨዋታው አይነት፡- ሙዚቃዊ እንቅስቃሴያዊ
- ◆ የጨዋታው ርዕስ ፡- ልጅ ለመፈለግ መጥተናል፤
- ◆ የጨዋታው አላማ፡- የግል ጥረት፣ ያለውን ውጤት አስተዋጽኦ ይገነዘባሉ
  - ▼ የእጅ ጡንቻዎች ጥንካሬና የመገጣጠማያ መሳሳብ ችሎታን ያዳብራሉ፤
- ◆ ለጨዋታው የሚያስፈልጉ መሳሪያዎች፡- ፊሽካ፣ጣውላ ወይም ገመድ
- ◆ የጨዋታው ሂደት፡- የክፍሉን ህጻናት እኩል ቁጥር ባላቸው ሁለት ቡድን መከፈልና እንደድንበር የሚያገለግል አንድ መስመር ማስመርና ጨዋታውን መጀመር፤
- ◆ ሌሎች ጨዋታዎች በምሳሌ፡- አጼ ወለሌ፣ትራትራ ባስቴራ፣ ወንበር ሽሚያ

መ. ስፖርታዊ እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ፣

ስፖርታዊ ይዘት ያላቸው በመሠረታዊ የአካል እንቅስቃሴ ላይ ያተኮሩ የትላልቅ ጨዋታዎችን እንቅስቃሴ የሚጠይቁ ጨዋታዎች፣

የአትሌቲክስንና የጂምናስቲክን ይዘቶች ማስፈጸሚያ ጨዋታዎችን የያዙ ስፖርታዊ እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ ይባላል።

5.5 የእንቅስቃሴያዊ ጨዋታ ጥንቃቄ

ማንኛውንም ተግባር ለማከናወን አስፈላጊ ጥንቃቄን ይጠይቃል። እንደዚሁም ማንኛውም ጨዋታ ተገቢው ጥንቃቄ ካልተደረገለት ተልዕኮውን መወጣት አይችልም። በተለይም እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ የተለየ ጥንቃቄ ይጠይቃል። ከዚህም የተነሳ የእንቅስቃሴያዊ ጨዋታ የጥንቃቄ ትኩረት በሶስት አቅጣጫዎች ይመደባሉ።

ሀ. ቅድመ ዝግጅት፡-

የእንቅስቃሴያዊ ጨዋታዎች የሚናወኑባቸው ቦታዎች ሁሉ በቅድሚያ መዘጋጀትና የመጫወቻ መሳሪያዎችም በአይነትና በመጠን ቅድሚያ ተስጥቷቸው ተዘጋጅተው በተገቢው ቦታ መቀመጥ እና አልግሎት ላይ መዋል ይኖርባቸዋል።

ለ. ጨዋታው ከክፍል ውጪ ሲካሄድ

- ♥ ንጹህ አየር ያለው መሆኑን ማረጋገጥ
- ♥ አባራማ ወይም ጭቃ ያልሆነ፤
- ♥ ህጻናትን እንደልብ የሚያንቀሳቅስ፤
- ♥ ጉዳት የሚያደርሱ ነገሮች የተወገዱለት፤
- ♥ ተደራራቢ ልብሶቻቸውን እንዲያወልቁ ማድረግ፤

ሐ. ጨዋታው በክፍል ውስጥ ሲካሄድ

- ♥ በተቻለ መጠን መስኮቶችን መክፈት፤
- ♥ የሚያሰናክሉ ነገሮችን ማስወገድ፤
- ♥ ተደራራቢ ልብሶቻቸውን እንዲያወልቁ ማድረግ፤
- ♥ የህጻናትን ቁጥር መወሰን።

ሠልጣኞች፡

ጨዋታን አስመልክቶ በየክፍለ ትምህርቱ ለቀረቡት የመልመጃ ጥያቄዎች በየርዕሶቻቸው መልሶቻቸው ከዚህ በታች የቀረቡ ስለሆነ በማስረጃነት እንድትጠቀሙባቸው በማሰብ ነው።

መልመጃ 1

1. ጨዋታ በሰው ልጅ ዕድሜና ዘመን ሁሉ የሚከናወን የክንውን ዓይነት ነው። ጨዋታ ሰው ካለበት ዘመን ጀምሮ ያለ ነው።
2. ጨዋታ የህፃናትን ሁለንተናዊ ስብእና መሠረት መጣያነቱ፣ ለመደበኛ ትምህርት ቤት ለማዘጋጀት፣ የማሳደግና ማስተማር ሥራ ማስፈጸሚያነቱ፣ ህፃናት አካባቢያቸውን የሚተዋወቁበትና ለህይወት የሚዘጋጁበት፣ መሻታቸውንና ምኞታቸውን የሚገልፁበት ወዘተ. . .
3. ጨዋታ ህፃናት የሚወዱት የክንውን ዓይነት በመሆኑ የተለያዩ ትምህርቶችን በማቅረብ ለደረጃቸው ተስማሚ የሆነውን ዕውቀትና ክህሎት በቀላሉ የሚጨበጡበት ዓይነተኛ መንገድ ነው።

- 4. የመስሎ መጫወት ጨዋታ፣ የግንባታ ጨዋታ፣ ድራማዊ ጨዋታ፣ ትምህርታዊ ጨዋታ እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ ናቸው።
- 5. መጫወቻ፡- ሊጨበጥ፣ ሊዳሰስ የሚችል ቁስ አካል ነው። የጨዋታ ማስፈጸሚያ መሣሪያ ነው። የጨዋታ አብሮ ተጓዥ ጓደኛ ነው።

መልመጃ 2

- 1. ጨዋታ በህፃናት ዘመን ብቻ የሚከሰት፣ ከህፃናት ፊደሎችጋካዊ ዕድገት ጋር ለተወሰነ ጊዜ ተከስቶ የሚያቆም ዓላማና ግብ የሌለው፣ ግብታዊ ወይም ደመናኛ የሆነ ድርጊት
- 2. አሰልፎ ከሆነ የትምህርት አቀራረብ ተላቀው፣ ከፍተኛ ዝንባሌ በሚያሳዩበት ደስብሏቸው ተሳትፎ በሚያደርጉበት በሚማርካቸውና በሚሰባቸው መንገድ ቀርበው በማጫወት. . .
- 3. ጨዋታ ብዙ ትኩረት ያላገኘ የምርምር መስክ ያልተጠናከረበት ቢመልስም ቀደም ሲል ከነበረው ሁኔታ ትንሽ ለውጥ የታየበትና በቅድመ መደበኛ ትምህርት መርገግብር የታቀፈበት ጊዜ ነው።

መልመጃ 3

በመልመጃ ሶስት የቀረቡት በሙሉ የህፃናትን የዕድገት ባህርያት በትክክል የሚያሳይ ስለሆነ የቅድመ መደበኛ ትምህርት አሳዳጊ መምህራን እነዚህን በህፃናት ውስጥ የሚታዩ ጅምር ነገሮች ለማጎልበትና ተፈላጊው ዕድገት ደረጃ ማድረስ የሚጠበቅ ተግባር ነው።

መልመጃ 4

- 1. በቅድመ መደበኛ ትምህርት ሥርዓተ ትምህርት ውስጥ የታቀፉት ሶስት ዋና ዋና ተግባራት፣ ጨዋታ፣ ትምህርት ሥራ ናቸው።
- 2. **ጨዋታ፡-** በቅድመ መደበኛ ትምህርት ሥርዓተ ትምህርት ውስጥ ያለው ድርሻ
  - በውስጡ ከያዛቸው ቁምነገሮች አኳያ፣ የህፃናትን ሁለንተናዊ ስብዕና መሠረት መጣያነቱ፣ ለመደበኛ ትምህርት ቤት ማዘጋጀቱ፣ የማሳደግና ማስተማር ሥራ ማስፈጸሚያነቱ፣ አካባቢን ማስተዋወቂያነቱ፣ ለህይወት ማዘጋጀቱ፣ መሻትንና ምኞትን መግለጫነቱ ወዘተ. . .
- 3. በቅድመ መደበኛ ትምህርት ሥርዓተ ትምህርት አኳያም ሆነ ከህፃናት የቀን ውሎ አኳያ የጨዋታ ሥፍራ ሲመዘን ሰፊውን ጊዜ የሚሸፍነው ጨዋታ ነው።

መልጅመጃ 5

የጨዋታ አስፈላጊነት

1. በህፃናት ዘንድ ተወዳጅ የሆነ የክንውን ዓይነት መሆኑና ሁለንተናዊ ስብዕና ለመገንባት አመቺ በመሆኑ
  - ህፃናት መቅሰም የሚገባቸውን ማወቅ ያለባቸውን ክህሎት ማስጨበጡ
  - ከአካባቢያቸው ጋር ራሳቸውን በማዛመድ ለህይወት እንዲዘጋጁ ጨዋታ አመለካከታቸውንና ዝንባሌአቸውን ለማስፋት ማገዙ
  - አሳዳጊ መምህራን የሚሰሩት ሥራ ህፃናትን በመሳብ፣ ተፈላጊውን ዕውቀትና ክህሎት በማስጨበጥም ሆነ መሠረት መጣያነቱ ወዘተ. . .
2. ህፃናት የሚኖሩበትን ዘመን እንጂ ከዚያ ውጪ የወደፊቱን የሚያልሙበት ያለፈውን ያልኖሩበትን ዘመን የሚገልፁበት አይደለም። በጨዋታ የሚገልፁበት የሚያዩትን በዕለት ኑሮ የሚገጥማቸውን አሁን ያሉበትን ማለት ነው።
3. ህፃኑ የሚያደግበት አካባቢ ምቹ መሆንና የቤተሰብ አመለካከት ቀና መሆን ናቸው።

መልጅመጃ 6

1. ሊጨበጥ፣ ሊዳሰስ የሚችል ቁስ አካል ነው። የጨዋታ ማስፈጸሚያ መሣሪያ ነው። የጨዋታ አብሮ ተጓዥ ጓደኛ ነው።
2. “መጫወቻ” ህፃናት ከአካባቢያቸው ያካቡቱትን ዕውቀትና ልምድ ማንፀባረቂያ መሣሪያ ነው።
3. በሰው ልጅ ዘመን ሁሉ አስፈላጊ ነው። በቅድመ መደበኛ ትምህርት ዕድሜ ክልል ለሚገኙ ህፃናት ጨዋታን ለመጫወት የሚቀርቡ መጫወቻዎች የህፃናቱን የዕድገት ደረጃ የጠበቁና ንጽህናቸው በየጊዜው እየተጠበቀ አደጋ እንዳያደርሱ ማድረግ አስፈላጊ ነው።

መልጅመጃ 7

1. ለአካላዊ፣ ለእእምሮአዊ፣ ለስሜታዊና ለማኅበራዊ ዕድገት መጎልበት ጠቃሚ የሆኑ የመጫወቻ ጫይነቶች በናሙናነት የቀረቡ። ጎረቤቶቹ፣ ሸርተቱ፣ ተሸከርካሪ ጋሪ፣ መሰላል፣ ሚዛን፣ ሮዝሮቅ፣ ቀይ እርከን፣ ቡናማ እርከን፣ የጂኦሜትሪ ቅርጻቅርጽ፣ የቤተሰብ ማዕዘን፣ የጨና ማዕዘን፣ የገበያ ማዕዘን፣ አሸንጎሊቶች ወዘተ. . .

መልመጃ 8

1. የእጅ መጋዘ፣ ድግን መጋዘ፣ መቀስ፣ ምላጭ፣ መርፌ፣ ወስፌ፣ መዋጥ፣ ሴንጢ፣ መቀጫና ዘነዘና፣ ድስቶች፣ ሳፊያዎች ፣ ቀለም የመሳሰሉት
2. ለመጫወቻ ማምረቻ በጥሬ ዕቃነት የሚያገለግሉ አካባቢ ሊሰጡን የሚችለው ብዙ ነገሮች እንዳሉ ሆኖ በተለይም ተፈጥሮአዊና ሰው ሰራሽ የሆኑትን ማለት ነው።
3. ህትመት፡- የተወሰነ ቁሳቁስ በሞዴል ማውጣት ተጠቅመን የምንሰራው ማለት ነው።

በፈጠራ፡- አንድ ሰው የፈለገውን ከአካባቢው የሚያየውን ቁሳቁስ ምስል ለመስራት የሚችልበት መንገድ ማለት ነው።

መልመጃ 9

1. በባህርያቸው በተልዕኮአቸው በአቀራረብ ሥልታቸውና በይዘታቸው።
2. በአምስት ይከፈላሉ
  - መስሎ መጫወት ጫወታ
  - የግንባታ ጨዋታ
  - ድራማዊ ጨዋታ
  - ትምህርታዊ ጨዋታ
  - እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ
3. የመስሎ መጫወት ጨዋታ የግንባታ ጨዋታ ድራማዊ ጨዋታ ናቸው። የዕቅድ መዋቅራቸው።
  - የጨዋታ ዓይነት
  - የጨዋታ ርዕስ
  - የጨዋታ ዓላማ
  - የጨዋታ መሣሪያ
  - የጨዋታ ሂደት
4. ትምህርታዊ ጨዋታና እንቅስቃሴያዊ ጨዋታ ናቸው። የዕቅድ መዋቅራቸውም
  - የጨዋታ ዓይነት
  - የጨዋታ ርዕስ
  - የጨዋታ ዓላማ
  - የጨዋታ መጫወቻ
  - የጨዋታ ሂደት

- የጨዋታ ሕግ

5. መምሰል የሚለው ቃል ያልሆኑትን መሆን ማለት ነው። ህፃናት የሚኖሩበትን ኅብረተሰብ ማጎበራዊ እንቅስቃሴ በተግባር ተሳትፎ የሚገልፁበት የጨዋታ መድረክ ነው።

- የሚሰበሰቡ፣ የሚካብ፣ የሚከማች፣ አንዱ ከሌላው ነገር የሚያያዝ ማለት ነው።
- ድራማዊ ጨዋታን ለማከናወን የታሪክ መነሻ ያስፈልጋል ህፃናትን ሥነ- ወበት ግንዛቤ ከማስጨበጡም በላይ የነገውን የመድረክ ሰው፣ አርቲስት፣ ደራሲ፣ አርታይ መሠረት መጣያ ነው።
- ትምህርታዊ /Didactical/ ጨዋታ ብለን የምንጠራው ነው። ከትምህርት ጋር የተያያዘ በመሆኑ ነው። በአእምሮ ስራ ላይ የሚያተኩር በመሆኑ ነው።
- ይበልጥ በአካል እንቅስቃሴ ላይ የሚያተኩር የጨዋታ ዓይነት ነው።

የመግሪያና ማጣቀሻ መጽሐፍት

- ❖ Cohen of Rudolph, kindergarten and Early Schooling-New jersey pub 1997.
- ❖ Foster and Headley's, Education in the Kindergarten, 4thed New York D.van pub 1966
- ❖ Morrision, Early child hood Education Today, ohis charled E. pub 1978
- ❖ Stebbing: Learning through play, Hrare, pub 1999
- ❖ ሌሎች በተለያዩ በኢትዮጵያ ደራሲያን የተጻፉ መጻሕፍት

